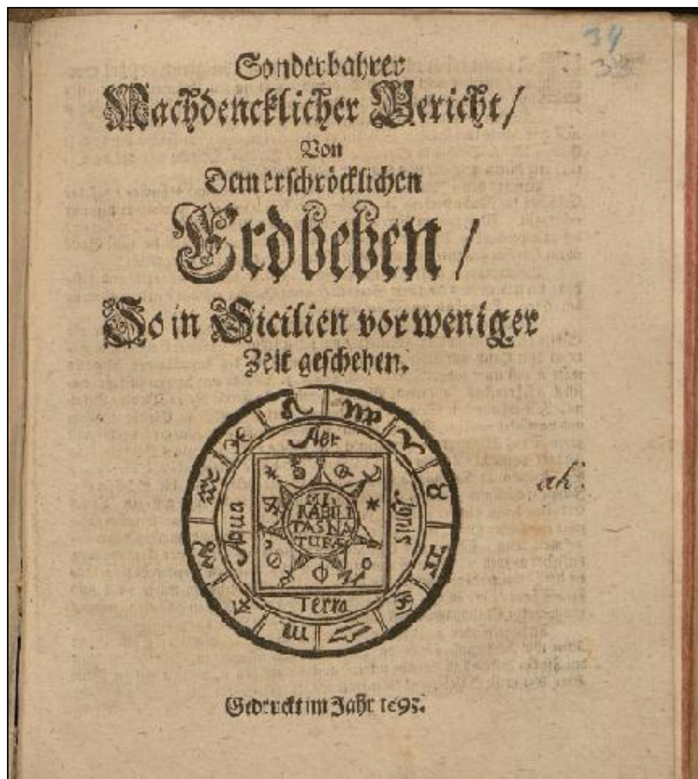

Sonderbahrer
Nachdencklicher Bericht/
Von
Dem erschröcklichen
Erdbeben/
So in Sicilien vor weniger
Zeit geschehen.

Gedruckt im Jahr 1695.

ANONYMUS

SONDERBAHRER NACHDENKLICHER BERICHT, VON DEM ERCHRÖCKLICHEN ERDBEBEN, SO IN SICILIEN VOR WENIGER ZEIT GESCHEHEN

UITZONDERLIJK TOT NADENKEN STEMMEND VERSLAG OVER DE VERSCHRIKKELIJKE AARDBEVING DIE KORT GELEDEN IN SICILIË HEEFT PLAATSGEVONDEN

1 6 9 5

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

8 juli 2019

INHOUDSOPGAVE

BRONVERMELDING

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt, Halle, 1695

https://nbn-resolving.org/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:gbv:3:1-530375

https://digitale.bibliothek.uni-halle.de/urn/urn:nbn:de:gbv:3:1-530375

INLEIDING VAN DE VERTALER

Het is onduidelijk welke aardbevingen dit verslag betreft. Zonder vermelding van een jaartal worden in de tekst eerst gebeurtenissen genoemd die zich in een maand januari afspeelden. Vervolgens worden aardbevingen geschetst in maart van 1669. Dat is het eerste jaartal dat in de hele tekst genoemd wordt.

Maar aangezien het verslag geschreven is in 1695, ligt het voor de hand dat in elk geval ook de aardbeving van 1693 is inbegrepen.

Gezien de vele vermeldingen over Catania, speelden de thans beschreven rampen zich in elk geval deels af aan de zuidoostkust van Sicilië, en is de Etna de vuurspuwende berg.

De traumatische gebeurtenis wordt hier aangrijpend weergegeven.

Ruud Muschter

DE TEKST

Het koninkrijk is in een erbarmelijke toestand terechtgekomen en wel zodanig, dat er bezwaarlijk iets soortgelijks in enige geschiedenis te lezen zal zijn. Hierdoor zijn namelijk ganse provincies verwoest, ontelbare, prachtige kerken, paleizen en huizen omvergeworpen, en is alom op het land een onvervangbare schade veroorzaakt geworden. Dit heeft de scheepskapitein Marco Calapai in Augusta in Syracuse, in Catania, Messina en andere oorden met eigen ogen gezien en op de volgende wijze beschreven.

Op vrijdag de 9e januari was hij te Syracuse[1] aangekomen en had hij bevonden, dat de aardbeving de nacht daarvoor vier huizen had omvergeworpen en twaalf personen daaronder verpletterd. Daarvandaan was hij 's avonds om acht uur naar Augusta gevaren, was hij tot aan het aanbreken van de dag gebleven was en gewaargeworden was, dat de halve stad overhoop had gelegen en er een groot aantal mensen bij was omgekomen.

Verder was hij naar Catania gegaan, alwaar hij op de 11e aankwam en gezien had, hoe onverwacht de ganse stad ineen was gestort en er daardoor meer dan zestienduizend inwoners verpletterd zijn geworden.

De zee zou, twee musketschoten qua lengte, terug zijn geweken, en alle schepen die aan de oever hadden gestaan met zich mee hebben gevoerd. Genoemde Calapai zou met zijn felucca[2] de haven zijn uitgevaren, waardoor het zonk. Vervolgens was hij op een andere felucca naar Oneza, een drie mijlen daar vandaan gescheept, waar hij zelf ervaren heeft dat Carlemino[3], Meliteli, Lentino, la Ferola Noto, Viceno, Scivena, Francofonte en Stracusa door deze aardbeving gans te gronde gericht en verwoest zijn geworden. Op de 18e is een jezuïet te

---

[1] Dit is de provincie waarin Augusta gelegen is.
[2] Een houten zeilboot.
[3] Mogelijk is bedoeld: 'Carmelina'.

Messina aangekomen, die met zich meebracht, dat Miserbianco, Feicemonda, La Motta, St.-Giovanni Palermo, La Prage, Mascavil, Torredi Grillo, Borello, Pedasa, Viagrande, Treeartagine[4], St.-Antonio, La Cadona, La Pantania, Santa Lucia, Jace, en de kastelen van St.-Filippo[5] zijn verpletterd, waardoor alle in één ogenblik de lucht in zijn gevlogen. Deze aardbeving heeft tegelijkertijd het eiland Malta de 9e, 10e en 11e januari getroffen en wel met zulk een hevigheid, dat de huizen bewogen en enkele kerken instortten. Op de 1e maart heeft men in Calabrië indertijd een sterke beving bespeurd, waarop men te Rimini op de 3e maart een sterk kabaal onder de grond heeft waargenomen, alsof er met rijtuigen werd gereden. En verder kort daarop alsof vele stukken geschut op die kust werden afgevuurd, waaruit sommigen de conclusie trokken dat de aardbeving in de zee was uitgelopen.

In het jaar 1669 ontstond op de 9e maart bij de berg Mompiliero, die tegen de berg Etna of Mongibello bij de stad Catania aanligt, een aardbeving die het dorpje Nicolosi te gronde richtte. Op de 11e daaropvolgend, kreeg de genoemde berg Etna grote scheuren, die zich aan een kant van de berg ongeveer twee Welsche mijlen van de berg Mompeliero voordeden. Hieruit vlogen de vlammen met een verschrikkelijk lawaai meer dan honderd roeden de lucht in. Vandaar dat in de lucht[6] een verschrikkelijk gedonder ontstond, dat uit diepe kloven en openingen een grote hoeveelheid stenen naar buiten stiet, waaronder sommige meer dan drie centenaars aan gewicht hadden en ettelijke mijlen daarvandaan neervielen. De lucht zag als een dikke rook, maar de vurige vonken en as vielen als een slagregen op de grond. Aan de kant van de berg brak een met zwavel en pek brandende stroom naar buiten, die met een hevige overstroming het ganse land bedekte. Hij steeg naar boven, de berg berg Mompeliero op, en nadat hij deze berg had

---

[4] Onzeker, slecht leesbaar.

[5] Onduidelijke interpunctie in de zin.

[6] Onduidelijk.

omvloeid, splitste hij zich. De stroom nam zijn loop tegen La Gardia, het klooster St.-Anna en Malpasso. De andere ging naar het stadje Monpilieri en Falichi, welke oorden binnen een paar uur tegen de vlakte gingen en zelfs geen spoor achterlieten van waar ze gestaan hadden. Op soortgelijke wijze werden nog andere markten en dorpen bejegend. Het wonderdadige beeld Nostra Signora dell Annunciata ging zelfs ook mede te gronde. De brandende stromen strekten zich zo'n zes Welsche mijlen in de breedte uit. De materie had intussen een aanzien als van gesmolten glas. Wanneer ze echter afkoelde, was het een harde, steenachtige aarde, waarvan in diverse oorden bij het doorstromen hoge bergen, als de piramiden gevormd, bleven staan. Tenslotte begon de berg ook boven aan de top een gruwelijke gedreun af te geven, terwijl de aarde eronder sidderde. De gemelde twee stromen verteerden alles wat ze aantroffen.

Op de 13e van deze maand echter splitsten ze zich. De ene trok westwaarts[7], waar hij zich evenwel in diverse armen afzonderde en vervolgens doortrok naar Capo Rotondo, S.-Pietro, Mostarbianco, La Rotiella en St.-Antonio. De andere stroom wendde zich naar het oosten en overstroomde het lagere gedeelte van Mascaluccia en La Plachi, en wendde zich naderhand naar de stad Catania.

Op de 14e van deze maand viel er een sterke regen, die echter het vuurgeweld niet vermocht te dempen, vandaar dat deze stad op twee plekken het gevaar te duchten had. De geestelijkheid stelde bij de berg naar S.-Sophia processies in. De overheid daarentegen had genoeg te doen om de rovers die de arme vluchtende landlieden beroofden en de stad zelf bedreigden, te bejegenen. De zee verhief zich bij een zo ellendige, troosteloze toestand ook meer dan gewoonlijk en overstroomde de stad. Ondertussen naderde de vurige stroom de stad steeds verder, aangezien de steeds uitvloeiende materie deze meer voortdreef.

Hoewel het nu reeds op de 20e van deze maand het aanzien had, dat het gevaar zo ongeveer voorbij was, zo deed zich een

[7] "Abend-werts".

derde vurige stroom voor, van ongeveer een musketschot breedte, en rond St.-Pietro nog eentje, die breder was dan de vorige. Op deze volgde nog een derde, die Campo Rotondo overstroomde en vervolgens naar de haven Val Corrente afboog, waar hij op de rotsen smoorde. Enkele waaghalzen verstoutten zich om de bergen wat nader te onderzoeken en bevonden, dat de top daarvan was ingestort en hij daardoor behoorlijk lager was geworden. En ook, dat het gat en de opening waar de vlammen en stenen waren uitgestoten, en waaruit ook al deze vurige stromen vandaan komen, een halve mijl in het rond breed was. Deze stromen bestonden uit een dikke, brandende en met stenen, mineralen en metalen vermengde materie. Ze maakten tijdens het stromen gaten en kloven in de aarde, die deels vijf, zes, acht, tien, twaalf tot vijftien roeden diep, en op diverse plekken rond de zes Welsche mijlen breed waren. De vlammende materie bewoog als kwikzilver. Waar ze terechtkwam, bleef niets anders achter dan verbrande

Ruthen tieff / und an etlichen Orten bey 6. Welscher Meilen breit waren. Die flam=
de Materi bewegte sich als Qecksilber. Wohin sie kam / hinterbliebe nichts / als ver=
brente Materi von Erden mürb gemachte Mauren der zu Grund gerichteten / und
durchgefressenen Schlösser und Häuser. Nichts aermochte zu bestehen / wo sie durch=

materie van aarde, murw gemaakte muren die te gronde werden gericht en doorgevreten sloten en huizen. Niets kon zich handhaven waar ze doorheen stroomde. Ze wierp een verhoging terneer; een andere formeerde ze weer, zodat het ganse land overal een andere gedaante verkreeg.

Op de 22e maakte de berg wederom een verschrikkelijk lawaai, en wierp daarop een grote hoeveelheid stof en as uit, waarvan zich twee bergen verhieven. Hierna kwam een brede, woedende vuurstroom naar Malpasso en naar beneden naar Campo Rotondo en St.-Pietro gedenderd, waardoor deze steden te gronde gingen.

Hij kwam tot aan Monte Bianco en spleet op de 26e deze berg met een nooit eerder gehoord en zo gruwelijk geraas, dat ook de huizen sidderden. En dit duurde rond de vierentwintig uren. De lucht zat vol as, rook en damp, zodat men de hemel niet kon

zien. De dieren op het veld en de vogels in de lucht werden bij bosjes dood gevonden.

Op de 28e maart echter woedde de grote vuurstroom naar Catania voort, die veroorzaakte, dat vrijwel iedereen de stad ontvluchtte. Zijn loop richtte hij vervolgens naar Sardanello, Madonna di Monserrat, tot aan de Porta della Decima van de eerstgenoemde stad Catania, alwaar hij de Piazza Sciarta Viva wel een zes ellen diep onderboorde, en zich vervolgens langs het kasteel bij de bolwerken van de stad naar de zee wendde en nog een hele mijl in het water brandde. De vurige materie hoopte zich dusdanig in de zee op, dat ze vier klafter[8] hoog boven het water als een rots stond en in lichterlaaie brandde. De twee opgeworpen bergen zijn rond de tienduizend passen hoog en zijn vier mijlen in omvang. Meer dan zevenentwintigduizend inwoners uit deze omgeving verspreidden zich en vluchtten naar elders.

Van de inwoners van de stad Catania echter, die men op twintigduizend heeft geschat, zijn er nauwelijks drieduizend gebleven. In de maand juli daarop brak er een nieuwe brand uit, zodat de zwavelstroom tot aan Catania en onder de grond der muren en huizen liep, waarbij tweeduizend daarvan verbrand-den, en de arme burgers, die nauwelijks weer naar huis waren gegaan, ten spoedigste met vrouw en kind, bepakt en bezakt, wederom moesten vluchten. En de as heeft meer dan honderd Welsche mijlen land bedekt.

Desalniettemin ging het er indertijd nog genadig aan toe, aangezien het vuur in de stad verder geen schade deed, doch ook een weg naar de open zee vond, waarin het nog een ganse mijl lang brandde.

Doch waar staan thans uw stevige muren, hoge torens, heerlijk versierde tempels en prachtige paleizen, gij armzalig Catania, dat door de vretende vlam indertijd nog verschoond werd? Ge hebt uzelf verpletterd en verwoest, en zijt uw eigen grafplek geworden! Uw trotse inwoners, jegens wie alle elementen geza-

[8] Oude maat, aangevend de maximale lengte van een mens.

menlijk oorlog hebben gevoerd en die hen ontregeld hebben, zijn deels door de gezwinde vlucht der golven bedekt, deels door de onbarmhartige aarde opgeslokt.

Wij willen echter bij dit ongehoorde ongeluk des te nauwkeuriger ter harte nemen hoe de genoemde stad Catania, die anders altijd de bijnaam de voortreffelijkste onder de Siciliaanse voerde, er bij deze gelegenheid heeft uitgezien, en in het kort beschouwen hoe hij ellendig en jammerlijk is ondergegaan.

Catania is aan één zijde met een vlakte omgeven geweest die zich tot aan het gebergte heeft uitgestrekt, waaraan de vuurspuwende berg Etna gelegen is, door dewelke de stad voordien reeds zo vijandelijk is toegetakeld. Het andere deel omsloot de zee, die - hoewel hij reeds aan deze zijde de locatie reeds tamelijk stevig[9] had gemaakt - desalniettemin nog van een goed aangelegde fortificatie voorzien is geweest. Doch deze laatste aardbeving heeft niet alleen het grootste gedeelte van de vestingswerken door elkander geschut, doch ook de meeste huizen omgeworpen en onder hun ruïnes begraven, waarbij rond de tweeduizend personen verpletterd en gedood zijn geworden.

In een dergelijke erbarmelijke, jammerlijke toestand wisten de hoogst in het nauw gedreven inwoners niet, naar welk oord zij veilig konden vluchten en er verblijven. Velen dreef de angst naar de zee, doch deze stelde zich tegen de vluchtenden met dusdanige ongelofelijke golven teweer, dat niemand zich op een schip durfde te wagen.

De zoutige vloeden verscheurden en overstroomden een groot stuk land, waardoor de armzalige mensen gedwongen werden om zich op de hoogte van de berg Etna te begeven, en bij de toenmalige aartsverwoester van hun land veiligheid te zoeken. Doch deze had ook samen met het water hun ondergang gezworen, en begon op zijn oude vijandelijke wijze zijn zwartduistere en bodemloze wraak uit te braken en een zo hevige, dikke rook- en vuurkwalm naar buiten te storten, dat rond de zesduizend mensen door zijn vlammen zijn verzwolgen en door de stin-

[9] Lees: ‘tegen aanvallen beschut’.

kende rook gestikt, en door de naar buiten geslingerde steen- en zwavelklompen zijn verpletterd. Vandaar dat zich rond de zestienduizend zielen, jong en oud, teneinde de zeer gunstige genade en barmhartigheid van God te verkrijgen, in de domkerk hebben verzameld. Zij waren echter nauwelijks op hun sidderende knieën gevallen, met hun ogen vol tranen en angstig gewrongen handen om God van harte om redding aan te roepen: zie, daar kwam een zo hevige stoot en een geweldige schok, dat dit heerlijke gebouw, samen met zijn prachtige toren met een gruwelijk geraas ineenstortte en alle daarin gevluchte personen - op zeshonderd na, die nog konden ontkomen - in één klap dood-

inbrünſtig umb Errettung anzuruffen.
Siehe/da kam ſo ein hefftiger Stoß und gewaltige Erſchütterung / daß dieſes herrliche
Gebäu/ſamt ihren prächtigen Thürmen mit einem grauſamen praſſeln zuſammen ſtürz-
ten/und alle hinein geflüchtete biß auff 600/die noch entkommen/auff einmahl erſchluge/
und ihnen alſo zu einem einigen Leichenſtein wurge. Die betrübte Feder erſtarret faſt /

de en hen aldus tot een enkele grafsteen wurgde. De bedroefde veder verstart bijna, om deze met bloedige tranen te bewenen jammerlijke situatie verder te schetsen. Vandaar dat wij aan de Siciliaanse scheepskapitein Marco Calapai bij het voortzetten van deze treurige gebeurtenis gehoor willen geven, die bericht, dat hij met een felucca naar de genoemde stad Catania was gezeild, daar op de 1e januari was aangekomen, waar hij tegen tien uur gezien had, hoe de ganse stad onverwachts ineen was gestort en tegelijkertijd meer dan zestienduizend inwoners, benevens een van zijn zonen en twee scheepslieden die daar net binnen waren geweest, had bedolven. De zee was twee musketschoten teruggeweken en had alle schepen die daar aan de oever hadden gelegen, als de bliksem met zich medegevoerd. Doch de genoemde scheepspatroon was met zijn Felucca vergaan, zodat hij zich ternauwernood met de zijnen had kunnen redden en een ander schip betreden.

Eenzelfde ongeluk trof ook Augusta, een van de beroemdste steden in het genoemde koninkrijk. Deze is onder een geschreeuw en weeklagen van haar inwoners gans ingestort en verzonken, zodat men niet een enkel spoor of plek meer kan ontwaren waar hij gestaan heeft, aangezien de zee zich erover

heeft uitgebreid. De daaraan gebouwde vesting, die door het terugstromende water nog ongeschaad had gestaan, werd door een bliksemstraal getroffen en benevens veertig ton aan kruit en de gehele omgeving[10] de lucht ingejaagd. Daarop hebben de uitgeworpen stenen een in de haven aldaar staande galei beschadigd en vier ridders[11] benevens zes andere personen gedood.

[10] “und aller Areollierie”.
[11] “Cavalliers”.

Bericht
over de
aardbeving
die zich in Italië op de 10e juli in dit
jaar heeft toegedragen, en op de volgende wijze beschreven
wordt:
Rome, van de 25e juni:

De heer Conti, die daar geweest is om de bijzonderheden over de verschrikkelijke aardbeving die de stad Bagnor en andere oorden heeft betroffen, te verzamelen, geeft daarover het volgende bedroefde bericht. Dat, nadat de genoemde stad in één klap[12] was gevallen, ze een uur daarna zodanig in de aarde is gezonken, dat er niet het geringste spoor van overgebleven is. Geen mens mag daar nabijkomen, aangezien het aardrijk nog steeds vol schokken en beweging is. En veel meer mensen dan men aanvankelijk gemeend heeft, hebben daarbij hun leven ingeboet. Tussen Aquapendente en Bolsena heeft de aarde zich op vele plekken geopend. Uit de scheuren komt een zo kwalijke damp, dat de omwonende mensen gedwongen zijn geworden om hun huizen en woningen te verlaten. Bij Orviete is een stuk land van vierhonderd passen weggezonken, en is aldaar thans een poel van donkerblauw water te zien dat lijkt te koken. Te Civitella, Castel di Piero, Rocca del Bersio, Grotta di St.-Stephano, Castigliore en nog andere oorden heeft deze aardbeving ook een onbeschrijfelijke schade aangericht en vele mensen gedood. Meer van twintigduizend geruïneerde mensen hebben zich in deze stad teruggetrokken, onder wie de paus voor hun levensonderhoud dagelijks grote sommen gelds laat uitdelen. En aangezien het tussen Orvieto en Bolsena nog steeds onder de aarde rommelt en er tevens, gemengd met donderslagen, sterkere bewegingen worden gehoord, leven de mensen aldaar nog in voortdurende angst en beven dat de trillingen van voren af aan beginnen. Vandaar dat velen zich daarvandaan naar hier toe

[12] “in einem Huŋ”.

redden. Rond dezelfde tijd dat de bovengenoemde aardbevingen er waren, heeft de berg Vesuvius, zoals vanuit Napels wordt geschreven, een zo grote hoeveelheid vuur en damp uitgeworpen, dat de lucht en de zon erdoor verduisterd, en de dag in de nacht veranderd is geworden.

God behoude de christenheid en beware haar
voor een dergelijk ongeluk.

